

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



دانشگاه پیام نور

دانشگاه پیام نور (مرکز تهران)

دانشکده علوم انسانی

گروه علوم تربیتی

عنوان پایان نامه:

مطالعه تطبیقی شیوه های آموزشی، مواد، منابع و رسانه های آموزشی، نحوه تهیه و ارایه آنها در دانشگاههای باز و از راه دور انگلستان، هند و ایران

پایان نامه:

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته برنامه ریزی درسی

مؤلف:

مژگان توکلی

استاد راهنما:

دکتر عیسی ابراهیم زاده

استاد مشاور:

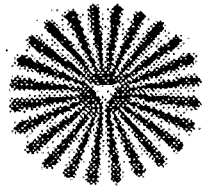
دکتر بهمن زندی

۱ ۴ ۵ ۹ ۳

فروردین ماه ۱۳۸۵

کتابخانه مرکزی
دانشگاه پیام نور
تهران

۱۳۸۷ / ۲ / ۸



دانشگاه پیام نور

تصویب نامه

پایان نامه تمت عنوان

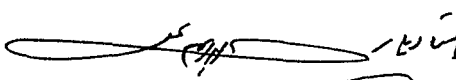
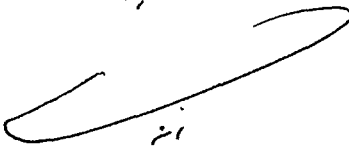
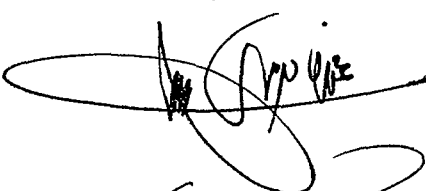

مطالعه تطبیقی شیوه های آموزشی و مواد و منابع چاپی و الکترونیکی مورد استفاده در دانشگاه های باز و از راه دور پیام نور ایران و دانشگاه باز انگلستان دانشگاه ملی آزاد ایندیانا گاندی

درجه: عالی

نمراه: نوزده آبان

تاریخ دفاع: ۳۰/۱/۸۵

اعضای هیات داوران

نام و نام خانوادگی	هیات داوران	مرتبه علمی	امضاء
۱- آقای دکتر عیسی ابراهیم زاده	استاد راهنما		
۲- آقای دکتر بهمن زندی	استاد مشاور		
۳- آقای دکتر محمد رضا سرمدی	استاد داور		
۴- آقای دکتر بهمن زندی	نماینده گروه		

دانشگاه پیام نور (مرکز تهران)

دانشکده علوم انسانی

گروه علوم تربیتی

عنوان پایان نامه

مطالعه تطبیقی شیوه های آموزشی، مواد، منابع و رسانه های آموزشی، نحوه تهیه و آرایه آنها در دانشگاههای باز و از راه دور انگلستان، هند و ایران

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته برنامه ریزی درسی

مؤلف

مژگان توکلی

استاد راهنما

دکتر عیسی ابراهیم زاده

استاد مشاور

دکتر بهمن زندی

فروردین ماه ۱۳۸۵

پیشکش به :

پدرم الگوی فداکاری و بزرگواری

مادرم آموزگار گذشت و محبت

همسرم مظهر عشق و مهربانی

برادرم یگانه دلبندم

خواهرانم مشوقان همیشگی ام

و

کلیه خویشاوندان عزیزم و خانواده محترم همسر گرامیم.

با سپاس و تشکر از:

جناب آقای دکتر عیسی ابراهیم زاده استاد محترم راهنما که در هدایت اینجانب برای انجام این پایان نامه از هیچگونه زحمت و تلاشی دریغ ننموده. و همیشه با علاقمندی و پشتکار خاص خود و پیگیری امور موجبات دلگرمی و تشویق نگارنده را در این راه فراهم ساختند. بدون شک مایه افتخار بنده است که افتخار شاگردی ایشان را داشته ام.

جناب آقای دکتر بهمن زندی ریاست محترم دانشکده علوم تربیتی دانشگاه پیام نور مرکز تهران که قبول مشاوره پایان نامه را برعهده گرفتند.

جناب آقای دکتر محمدرضا سرمدی که با کمال خردورزی قبول زحمت فرموده و داوری پایان نامه را پذیرفتند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات تحقیق
۱	مقدمه
۲	انگیزه های تحقیق
۲	ضرورت و اهمیت تحقیق
۴	اهداف تحقیق
۴	سوالات تحقیق
۴	تعریف اصطلاحات
۴	نظام
۵	آموزش
۵	نظام آموزشی
۶	آموزش مکاتبه ای
۶	آموزش غیر حضوری، آموزش نیمه حضوری
۸	آموزش از راه دور
۹	آموزش باز
۹	تعریف آموزش و پرورش تطبیقی
۹	رسانه آموزشی
۱۰	مفاهیم نهادی

فصل دوم: پیشینه و مبانی آموزش از راه دور

۱۳	بخش اول: ادبیات تحقیق
۱۳	مقدمه
۱۴	چهارچوب تحقیق
۱۴	مبانی نظری آموزش از راه دور
۱۵	فلسفه ایجاد نظام آموزش باز و از راه دور
۱۷	انواع یادگیری در نظام آموزش باز
۱۷	مقدمه
۱۷	یادگیری علم محور
۱۸	یادگیری خود راهبر یا خود هدایتی
۱۹	یادگیری مشارکتی
۲۱	یادگیری غیر همزمان
۲۱	یادگیری مستقل
۲۳	انواع خودآموزی
۲۴	مزایای خودآموزی
۲۵	ویژگیهای آموزش از راه دور
۳۰	تفاوت و تشابه بین آموزش مکاتبه ای و آموزش از راه دور
۳۲	تفاوتها و تشابهات مفاهیم باز آموزش از راه دور
۳۳	پیشینه تحقیق
۳۵	بخش دوم: رسانه های آموزشی در آموزش باز و از راه دور
۳۵	مقدمه
۳۵	نقش رسانه های آموزشی از راه دور
۳۵	تعریف رسانه ها
۳۶	بررسی تاریخچه کاربرد رسانه
۳۶	مشخصات رسانه ها

- ۳۷ انواع رسانه ها
- ۳۷ رسانه چاپی (مواد آموزشی چاپی)
- ۳۷ مزایای مواد چاپی
- ۳۸ محدودیتهای مواد چاپی
- ۳۸ رسانه های دیداری
- ۳۸ تلویزیون
- ۳۹ نوارهای تصویری
- ۳۹ فیلم آموزشی
- ۳۹ انیمیتد کاپشن
- ۳۹ انیمیشن
- ۴۰ رسانه های شنیداری
- ۴۰ رادیو
- ۴۰ نوارهای صوتی
- ۴۰ رایانه ها به عنوان یک رسانه آموزشی
- ۴۰ رایانه به عنوان ابزار کمک آموزشی
- ۴۱ رایانه در آموزش از راه دور
- ۴۱ مزایای رایانه
- ۴۲ اینترنت و آموزش از راه دور
- ۴۲ پست الکترونیکی
- ۴۲ بولتنهای خبری و اطلاع رسانی
- ۴۳ تارنماهای جهانی
- ۴۴ امکانات آموزشی اینترنت
- ۴۴ امکان استفاده از پست الکترونیکی (E-mail)
- ۴۴ ایجاد تابلوی کلاسی
- ۴۴ سوق دادن دانشجویان به مباحثه و گفتمان متقابل با سایر دانشجویان دانشکده و پژوهشگران
- ۴۵ گسترش صحنه نمایش اصلی کلاس

۴۵	کنفرانسهای ویدیویی تعاملگر
۴۶	کلاس درس مجازی
۴۶	چگونگی ایجاد کلاس درس مجازی
۴۷	نحوه نمایش اطلاعات
۴۸	کاربران کلاس درس مجازی
۴۸	تهیه مطالب و سرفصل کلاسهای درس مجازی
۴۸	مزایای کلاس درس مجازی
۵۰	بخش سوم: طراحی، تهیه، تولید مواد آموزشی و نظام آموزش مشارکتی
۵۰	چهارچوب فرایند تهیه دروس
۵۰	تعریف طراحی مواد درسی
۵۰	رویکرد سیستمی طراحی موفق
۵۲	تهیه مواد درسی
۵۲	تولید
۵۲	مدیریت و گروه تهیه مواد درسی
۵۲	فناوری و حرفه گرایی
۵۳	آموزش
۵۳	طراحی آموزشی
۵۳	نقش اساسی و اهمیت تحلیل، ماهیت و ساماندهی مواد آموزشی در نظام آموزش از راه دور
۵۴	رویکردی نوین به استفاده از فناوری آموزشی
۵۵	دلایل نیاز به تغییرات و برتری استفاده از فناوریهای نو در آموزش از راه دور
۵۶	نظام آموزش مشارکتی
۵۷	ویژگیهای نظام آموزش مشارکتی
۵۸	برنامه ریزی آموزشی سیستماتیک
۵۹	طراحی سیستماتیک درسی

۶۲ فصل سوم: معرفی روش تحقیق، انواع، اصول، مراحل و محدودیتها

۶۲ مقدمه

۶۲ روشهای تحقیق

۶۳ روش تطبیقی یا مقایسه ای

۶۳ ضرورت مطالعات تطبیقی و علت انتخاب این روش

۶۳ اصل برداشت سیستمی یا نظام گرا

۶۴ اصل بکارگیری اصطلاحات تعریف شده و قابل قیاس در مطالعات تطبیقی

۶۴ اصل واقع بینی، عینیت گرایی، و اجتناب از پیش داوری و اعمال نظر شخصی در تحلیل...

۶۴ اصل گزینش دقیق اطلاعات و ارقام

۶۴ اصل توجه به ابعاد گوناگون پدیده های تربیتی

۶۵ اصل انتخاب واحدهای محدودتر و انتخاب اصلح متغیرها

۶۵ روش مطالعات تطبیقی از دیدگاه جرج بردی

۶۵ مرحله توصیف

۶۵ مرحله تفسیر

۶۶ مرحله همجواری

۶۶ مرحله مقایسه

۶۶ مراحل اجرای این پژوهش براساس روش جرج بردی

۶۷ محدودیتهای تحقیق

۶۸ دلایل انتخاب روش تحقیق

۶۹ فصل چهارم: معرفی نظام آموزش باز و از راه دور در انگلستان، هندوستان و ایران

بخش اول: تاریخچه، مراحل، علل گسترش، تکامل، انواع انجمنها و موسسات آموزش باز و از راه

۶۹	دور در جهان
۶۹	مقدمه
۷۰	روند پیدایش و توسعه آموزش از راه دور در جهان
۷۱	آموزش از راه دور در جهان
۷۱	مراحل تکاملی آموزش از راه دور
۷۲	نسلهای مختلف آموزش از راه دور
۷۲	عوامل پیدایش آموزش از راه دور
۷۳	علل گسترش آموزش از راه دور در جهان
۷۴	توسعه آموزش از راه دور در جهان
۷۶	موسسات مهم بین المللی آموزش از راه دور
۷۶	انجمن بین المللی آموزش از راه دور (IAOU)
۷۷	انجمن آسیایی دانشگاههای آموزش از راه دور (AAOU)
۷۷	اهداف مهم انجمن آسیایی دانشگاههای باز (AAOU)
۷۸	تقسیم بندی موسسات آموزش عالی از راه دور از نظر استقلال عملکردی
۷۸	موسسات آموزشی مستقل
۷۹	موسسات آموزشی نیمه مستقل
۷۹	موسسات آموزشی غیر مستقل
۷۹	دانشگاههای بزرگ آموزش از راه دور
۸۰	دانشگاه باز ملی ایندیپندنت (IGNOU)
۸۰	دانشگاه پیام نور ایران (PNU)
۸۱	بخش دوم: آموزش باز و از راه دور در انگلستان
۸۱	تاریخچه آموزش از راه دور در انگلستان
۸۲	اهداف آموزش و پرورش در انگلستان
۸۲	سیاست اجرایی دولت برای نیل به اهداف
۸۳	آموزش عالی

۸۳	اهداف ملی آموزش و تربیت
۸۵	منابع تأمین هزینه‌های مؤسسات و آموزش عالی
۸۶	شرایط تحصیل و شیوه‌های گزینش دانشجو در دانشگاهها
۸۶	مدارج تحصیلی
۸۷	مؤسسات آموزش عالی
۸۷	مؤسسات آموزش عالی کوتاه مدت یا آموزش اضافی
۸۸	دانشگاهها
۸۹	مدیریت و اداره امور دانشگاهها
۸۹	دانشکده ها و گروههای آموزشی
۹۰	دانشگاه باز
۹۱	اهداف دانشگاه باز انگلستان
۹۱	دانشکده‌های دانشگاه باز انگلستان
۹۲	برنامه‌های درسی و آموزشی
۹۳	تهیه مواد درسی
۹۳	رسانه های آموزشی در دانشگاه باز انگلستان
۹۴	تلویزیون
۹۴	آزمایشگاه
۹۴	کار پروژه ای
۹۵	تجربیات خانگی و آموزشگاههای شبانه روزی
۹۵	حل مساله
۹۵	فناوری جدید
۹۶	رایانه
۹۶	ویدئو دیسک
۹۷	مطالعه در دانشگاه باز با ارایه سی دی رام (CD-ROM)
۹۸	کنفرانس
۹۸	سرویسهای حمایتی

۹۹	نحوه کمک و هدایت دانشجو در دانشگاه باز انگلستان
۱۰۱	بخش سوم: آموزش باز و از راه دور در دانشگاه ملی ایندیپندنت گاندی هند
۱۰۱	مقدمه
۱۰۱	مرحله اول (آغاز کار)
۱۰۱	مرحله دوم (توسعه تدریجی)
۱۰۲	مرحله سوم (حرکت به سمت رشد)
۱۰۲	سیاست اصلی دولت هند برای توسعه آموزش از راه دور
۱۰۳	آموزش باز در دانشگاه ملی ایندیپندنت گاندی (IGNOU)
۱۰۳	نحوه طراحی درس و تهیه آن
۱۰۶	طرح ریزی
۱۰۶	زبان و روش
۱۰۷	صفحه آرای
۱۰۷	استفاده از گرافیک
۱۰۷	تنظیم هدفهای یادگیری
۱۰۸	تعریف هدفهای یادگیری
۱۰۹	روشهای آموزش از راه دور
۱۱۰	مفهوم مولتی مدیا
۱۱۰	نیاز برای آموزش چندرسانه
۱۱۰	مزایای چندرسانه ای
۱۱۱	اثر و نفوذ رسانه ها در آموزش از راه دور
۱۱۱	رسانه های چندگانه آموزشی دانشگاههای باز ملی هند
۱۱۱	انواع رسانه ها
۱۱۱	رسانه های چاپی
۱۱۲	چاپ
۱۱۳	کتابخانه ها و پایگاههای اطلاعاتی

۱۱۳	تکالیف درسی
۱۱۴	مواد خودآموز
۱۱۴	آزمون دروس خودآموز
۱۱۵	مرحله آزمون انفرادی یادگیرنده
۱۱۶	آزمون گروهی
۱۱۶	رسانه های غیر چاپی
۱۱۶	رادیو
۱۱۷	تلویزیون
۱۱۷	تلفن
۱۱۷	نوارهای دیداری _ شنیداری
۱۱۸	متن اصلی ویدیو
۱۱۸	کنفرانس و کنفرانس دیداری
۱۱۹	مشاوره، جلسه دو نفره تعاملی
۱۱۹	برنامه های تابستانی، ارایه سخنرانی، ادامه جلسات
۱۱۹	کارهای عملی
۱۲۰	رایانه
۱۲۰	اینترنت
۱۲۱	ماهواره
۱۲۱	ترکیب دستگاه
۱۲۱	مقصد آموزشی
۱۲۱	مقصد یادگیری
۱۲۲	بخش فضایی
۱۲۲	اجزای ترکیبی چند رسانه ها
۱۲۲	متن
۱۲۲	تصاویر گرافیکی
۱۲۲	حرکت

۱۲۲	صدا
۱۲۳	روش ارایه در دانشگاههای باز در هند
۱۲۳	برنامه ارایه دانشگاه باز
۱۲۴	شبکه حمایتی خدماتی
۱۲۵	نقش مراکز ناحیه ای نظام حمایتی دانشجو
۱۲۵	فعالیت‌های دانشگاهی
۱۲۵	فعالیت‌های اداری _ اجرایی
۱۲۶	فعالیت‌های تبلیغ و توسعه
۱۲۷	بخش چهارم: آموزش باز و از راه دور در ایران
۱۲۷	قسمت اول: آموزش مکاتبه ای دانشگاه ابوریحان بیرونی (دانشسرای عالی سپاه دانش)
۱۲۷	پیشینه آموزش از راه دور در ایران
۱۲۸	روش آموزش در دانشگاه ابوریحان بیرونی
۱۲۹	عناصر و مواد آموزشی
۱۲۹	کتاب و مواد آموزشی چاپی
۱۲۹	کلاسهای رفع اشکال حضوری
۱۲۹	کلاسهای منطقه ای
۱۳۰	کلاسهای ایام نوروزی
۱۳۰	کلاسهای تابستانی
۱۳۰	سایر مواد آموزشی
۱۳۱	توزیع مواد آموزشی
۱۳۱	قسمت دوم: نظام آموزشی دانشگاه آزاد ایران
۱۳۱	چگونگی کار نظام آموزشی دانشگاه آزاد ایران
۱۳۲	رسانه های آموزشی دانشگاه آزاد ایران
۱۳۲	مواد آموزشی چاپی
۱۳۲	منابع خودآموز و مواد کمک آموزشی

۱۳۲	برنامه های آموزشی رادیویی و تلویزیونی
۱۳۴	سازمان مرکزی دانشگاه
۱۳۴	شبکه مراکز آموزشی
۱۳۵	مراکز منطقه ای
۱۳۶	تهیه و تولید مواد آموزشی
۱۴۰	توزیع مواد آموزشی
۱۴۰	قسمت سوم: تاسیس و راه اندازی دانشگاه پیام نور
۱۴۱	اهداف دانشگاه پیام نور
۱۴۱	روشهای ارایه و رسانه های آموزشی در دانشگاه پیام نور آموزش
۱۴۲	کتابهای درسی خودآموز
۱۴۲	کتابهای کمک درسی و فرادرسی
۱۴۲	طرح درسنامه
۱۴۳	طرح آزمایش
۱۴۳	طرح قطعی
۱۴۳	کلاسهای رفع اشکال حضوری گروهی
۱۴۴	استفاده از کلاسهای رفع اشکال فردی
۱۴۴	استفاده از رسانه های دیداری و شنیداری
۱۴۴	جلسات آزمایشگاهی
۱۴۵	متون آزمایشگاهی
۱۴۵	کارورزیها و کار آموزشیها
۱۴۵	انجام سایر امور
۱۴۶	کتابخانه مرکزی دانشگاه و کتابخانه های مراکز آموزشی دانشگاه پیام نور
۱۴۶	معرفی مدیریت رسانه ها
۱۴۶	اهداف و جایگاه مدیریت رسانه ها
۱۴۶	ساختار سازمانی و وظایف

۱۴۷	حوزه مدیریت
۱۴۷	اداره پشتیبانی
۱۴۷	اداره تولید
۱۴۷	اداره فنی
۱۴۷	ماهواره
۱۴۷	آرشیو و بایگانی
۱۴۷	تولیدات
۱۴۸	تهیه و تولید مواد آموزشی
۱۴۸	نتیجه گیری

۱۵۰ فصل پنجم: بحث و بررسی و نتیجه گیری

۱۵۰	بحث و بررسی نتیجه گیری تطبیقی
۱۵۰	مقدمه
۱۵۱	بررسی تفاوت‌های تطبیقی
۱۵۴	بررسی تشابهات تطبیقی
۱۵۴	طرح‌های راهبردی
۱۵۵	پیشنهادات
۱۵۷	منابع و مأخذ
۱۶۸	واژه نامه (فهرست الفبایی واژه ها و اصطلاحات)
۱۷۰	چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۵	جدول شماره ۱-۲ : مقایسه پارادایم قدیم و جدید آموزش عالی

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۲۵	نمودار شماره ۱-۲ : مراحل تحوّل آموزش از راه دور
۲۷	نمودار شماره ۲-۲ : رابطه یادگیرنده و سازمان آموزش دهنده در آموزش از راه دور
۳۲	نمودار شماره ۳-۲ : اجزای آموزشی در نظام آموزش از راه دور
۱۰۴	نمودار شماره ۱-۴ : نظام آموزش از راه دور در دانشگاه باز هند
۱۰۹	نمودار شماره ۲-۴ : فرایند و نظام آموزشی برای ارایه آموزش در دانشگاه باز هند
۱۱۲	نمودار شماره ۳-۴ : نظام آموزشی چندرسانه ای در دانشگاه باز ایندیپندنت گاندی هند (IGNOU)
۱۲۴	نمودار شماره ۴-۴ : نمودار شیوه های ارایه در دانشگاه باز ایندیپندنت گاندی هند (IGNOU)
۱۳۳	نمودار شماره ۵-۴ : رابطه دانشجو با عناصر آموزشی در دانشگاه آزاد ایران
۱۳۷	نمودار شماره ۶-۴ : همکاری تخصصهای مختلف در گروه تهیه درس
۱۳۸	نمودار شماره ۷-۴ : مسیر کلی طراحی مجموعه آموزش باز
۱۳۹	نمودار شماره ۸-۴ : همکاری تخصصهای مختلف در گروه تهیه دروس

خلاصه:

در طول تاریخ آموزش وسیله ای برای ترقی حیات و پیشرفت انسان بوده و منعکس کننده گرایش طبیعی برای کسب و انتقال دانش می باشد. هنگامی که دانش همانند علم سازمان یافته می شود و همراه با تکنولوژی، پویایی را ایجاد می کند نه تنها بر درک از نیروهای اجتماعی و طبیعی تاثیر می گذارد، بلکه بر خود این نیروها نیز اثر می گذارد. در چنین شرایطی است که آموزش، تغییراتی را بوجود می آورد که از رشد و اشاعه دانش ناشی می شود و از طریق انتقال باورها، ارزشها و ساختارها به نسلهای جدید، اجتماع را حفظ می کند. امروزه همگانی کردن آموزش و بالاتر از آن آموزش عالی به عنوان اساس تحول اجتماعی در همه جا به گوش می رسد. دانشگاههای باز در روند این تحول اجتماعی و تغییر نقش اساسی را به عهده دارند. آموزش عالی یکی از نشانگرهایی است که واکنشهای جامعه نسبت به تغییر را بازتاب می نماید. اجرای آموزش همگانی از سوی دانشگاههای باز مستلزم طرح نوین آموزشی است که بازتاب درک جدید و معرف نگرشی نوین در این رابطه است. الگوی طراحی آموزشی انسان-محور، انسان را به مثابه پلی میان فرایند تغییر و یادگیری می داند که پیوندی بسیار ضروری است. چنین الگویی برای دانشگاههای باز بسیار مفید است.

نظام آموزش مشارکتی، برنامه ای است که همزمان نیازهای گوناگون را برآورده می سازد. هنگامی که دانشگاههای باز به عنوان نظامهای آموزشی مشارکتی عمل می نمایند فرایند یادگیری در آنها باید پویا، باز و جامع باشند. دانشگاههای باز بر این اصول بنا نهاده شده اند. متخصصان «طراحی سیستماتیک درسی» را تدوین نموده اند که یک روش طراحی درسی است که در آن روند یاددهی-یادگیری به عنوان یک نظام نگرسته می شود. در یک طراحی آموزشی حداقل سه عنصر اصلی ارتباط آموزش (فرستنده پیام، پیام و گیرنده پیام) بکار گرفته می شوند. برای به ثمر رساندن این چنین فرایند آموزشی طراح آموزش از الگوی خاصی که منطبق بر اجزا و عناصر مختلف و موجود باشد استفاده می کند و نیاز به تغییرات و برتری استفاده از فناوریهای نو در آموزش از راه دور به دلایل مختلفی برای حفظ تاثیر گذاری آموزش عالی ضروری به نظر می رسند.

ما در دنیایی زندگی می کنیم که مرزهای سنتی میان مکانهای محلی و جهانی از بین رفته و در امر آموزش، جهان وطنی به این مفهوم است که نظامهای آموزش ملی باید با اسلوب باز طراحی شوند. دانشگاههای باز با گسترش همکاری و اجرای برنامه های سراسری ملی همانند کانالی عمل می کنند که از طریق تجارب گوناگون انسانی در سطح جهانی شکوفا می شوند. از آنجایی که بشر امروزی برای رویارویی مولد و مؤثر با چالشهای علمی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی بستری مناسب تر و کارسازتر از تعلیم و تربیت شناسایی نکرده است بدین سبب، برای انسانها بنا به گرایش ذاتی یافتن راه حل مجهولات ضروری به نظر می رسد که روشهای تحقیق ابزارهای دست یابی به این حقیقت می باشند. «جرج بردی» خاطر نشان می سازد که پژوهش درباره پدیده های تربیتی باید بر نقشه و برنامه ای سنجیده استوار باشد. وی در جریان مطالعات تطبیقی چهار مرحله توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه را مشخص کرده است.

در بررسی تطبیقی با توجه به تفاوتهای فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و جغرافیایی هر کدام از کشورهای مورد بررسی در این مطالعه (انگلستان، هند و ایران)، می توان به تفاوتهایی در زمینه برنامه ریزیهای آموزشی، نحوه ارائه و تهیه اشاره کرد. فرهنگ و فلسفه حاکم بر هر یک از کشورهای مذکور از عوامل تعیین کننده انگیزه و اهداف می باشند. به طوری که در انگلستان آموزش مادام العمر، در هند فراوانی جمعیت و ایران پراکندگی جغرافیایی، تفاوتهای منحصر به هر یک از آنها را ایجاد نموده است که می توان به موارد اصلی زیر اشاره کرد:

- * تداوم فعالیت از بدو شروع در کشورهای انگلستان و هند، میزان و نحوه سرمایه گذاری، ظهور تکنولوژی، زمینه توسعه، میزان کاربرد در کشوری مثل انگلیس و علیرغم شروع دیرتر در هند نسبت به ایران
- * عدم استقبال قابل توجه در ایران با توجه به جمعیت جوان و حتی در بزرگسالان توانمند، نسبت به کشور انگلیس و هند
- * عدم برنامه ریزی مناسب یا تجدید نظر در برنامه ریزی های موجود با توجه به شرایط، نیازهای جامعه و امکانات موجود ایران.
- * ارائه آموزش در کلیه مقاطع آموزشی در کشورهای انگلیس و هند علیرغم محدودیت ارائه آموزش در مقاطع کارشناسی تا دکترا در ایران